

УДК 371.134:811

С. І. ЛУЦІВ

м. Дрогобич

slutsiw@mail.ru

МУЛЬТИМЕДІЙНІ ЗАСОБИ НАВЧАННЯ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

У статті висвітлено проблему використання мультимедіа в змісті початкової освіти. Встановлено, що важливим етапом розвитку початкової освіти є впровадження сучасних інноваційних технологій, мета яких полягає в тому, щоб забезпечити вдосконалення навчально-виховного процесу, доступність та ефективність початкової освіти. Доводиться, що використання віртуальної реальності в педагогічному процесі початкової школи породжує ефект присутності. З'ясовано, що різні види мультимедійних засобів дозволяють моделювати умови навчальної діяльності на уроках української мови в початкових класах, реалізовувати їх у різноманітних тренувальних вправах ситуативного характеру.

Ключові слова: інновація, інтернет-ресурс, інформаційна технологія, мультимедіа, навчально-виховний процес.

Важливе значення для розвитку пізнавальної активності учня має сучасна початкова школа. Це зумовлено особливостями психічних процесів молодших учнів. Тому учитель початкових класів має використовувати сучасні педагогічні засоби, які спрямовані на розвиток природної допитливості дітей, на формування їхньої зацікавленості, самостійності, наполегливості на уроках української мови. Одним із чинників, спрямованих на розвиток пізнавальної активності учнів початкової школи, є інтенсивне та науково-обґрунтоване використання мультимедійних засобів навчання.

Проблемам впровадження й ефективного застосування мультимедійних технологій в практиці початкової школи присвячено немало теоретичних і експериментальних праць українських та зарубіжних науковців. Серед них можна назвати Б. Ананьєва, Л. Виготського, В. Давидова, Л. Занкова, Г. Костюка, Г. Люблінську, Н. Менчинську, С. Рубінштейна, О. Савченко, О. Скрипченко, В. Сухомлинського, Б. Теплова та інших.

Питання використання мультимедійних засобів навчання досить докладно описано в психолого-педагогічній і методичній літературі, однак методика використання мультимедіа як чинника розвитку пізнавальних здібностей учнів початкових класів ще потребує опрацювання.

Мета статті полягає в тому, щоб систематизувати й узагальнити теоретико-методологічні засади використання мультимедійних засобів навчання як ефективного чинника розвитку пізнавальних здібностей учнів початкових класів на уроках української мови.

На сучасному етапі розвитку інформаційного суспільства мультимедійні технології є просто необхідними. Поява інноваційних інформаційних технологій в педагогіці не є випадковістю. Педагогіка вже давно шукає шляхи досягнення якщо не абсолютного, то високого й стабільного результату в роботі з класом у школі. З появою нових засобів навчання на базі сучасних комп'ютерних технологій навчальний процес став більш різноманітним і багатовимірним. На сьогодні мультимедійні технології є одними з найбільш перспективних і популярних педагогічних інформаційних технологій, що дають змогу створювати цілі колекції зображень, текстів і даних, які супроводжуються звуком, відео, анімацією та іншими візуальними ефектами.

Використання віртуальної реальності в педагогічному процесі початкової школи породжує ефект присутності, а це робить можливим змінити всю систему навчання й виховання. Виникає можливість багато інформаційних матеріалів передавати учням через їх безпосереднє зіткнення з досліджуваними

об'єктами та явищами, моделювати виховні ситуації, у яких учневі треба буде приймати певні рішення та діяти відповідно до обставин. Звідси стає очевидним, що дидактичні можливості мультимедійних засобів навчання зростають в міру розвитку їх техніко-технологічного та програмно-методичного рівня [9, 37].

Мультимедійні засоби навчання є невід'ємним компонентом практично будь-якої сучасної методичної системи.

Термін «мультимедіа» є багатогранним і посідає важливе місце у навчально-виховному процесі початкової школи. «Мультимедіа» (multimedia, від англ. multi – багато і від лат. media – носій, засіб, середовище, посередник) означає взаємодію візуальних та аудіо ефектів під керуванням інтерактивного забезпечення [5, 48]. У літературі термін «мультимедіа» часто вживається як аналог терміну «засоби масової комунікації» (друк, фотографія, радіо, кінематограф, телебачення, відео, мультимедійні комп'ютерні системи, Інтернет) [7, 175].

У загальноприйнятому визначенні «мультимедіа» – це спеціальна інтерактивна технологія, яка за допомогою технічних і програмних засобів забезпечує роботу з комп'ютерною графікою, текстом, мовленнєвим супроводом, високоякісним звуком, статичними зображеннями й відео [8, 48].

У «Енциклопедії освіти» вказано, що мультимедійні засоби навчання – це комплекс апаратних і програмних засобів, що дозволяють користувачеві спілкуватися з комп'ютером, використовуючи різноманітні, природні для себе середовища: графіку, гіпертексти, звук анімацію, відео. Відповідно, технології, які дають можливість за допомогою комп'ютера інтегрувати, обробляти й водночас відтворювати різноманітні типи сигналів, різні середовища, засоби та способи обміну інформацією, називають мультимедійними [4, 532].

На сьогоднішній день широко використовуються такі мультимедійні засоби розповсюдження інформації, як інтерактивні дошки, презентації, мультимедіа енциклопедії та посібники, електронні тренажери, засоби для контролю знань і т. д. Усе це сприяє ефективному залученню уваги до матеріалу.

Важливо зауважити, що такі засоби дозволяють вести навчання, побудоване на діалозі, а також створювати нові технології, оновити системи вивчення основних дисциплін початкової школи, додати мотивації для учнів, організувати нові форми взаємодії, удосконалити механізми управління системою освіти. Проте слід підкреслити саме підвищення зацікавленості учнів початкових класів до навчального матеріалу, який пропонує вчитель. Це є головним позитивним аспектом використання вищезгаданих технологій

Мультимедійні засоби, що використовуються в практиці початкового навчання, можна поділити на такі види:

- 1) мультимедіа-презентації;
- 2) навчальні відеофільми;
- 3) мультимедіа-тренажери;
- 4) електронні навчальні комплекти (електронні підручники, хрестоматії, енциклопедії, атласи та ін.);
- 5) мультимедійні ресурси Інтернету.

Мультимедіа-презентація дає змогу здійснювати взаємозв'язок з об'єктами або процесами, що відображаються на екрані, імітувати реальність.

Педагог Д. Гнатюк зазначає, що мультимедійні презентації (мультимедіа-презентації) – це особлива група засобів навчання на основі сучасних інформаційних технологій представлення інформації, що поєднують у собі різноманітні програмні й технічні засоби (текст, мову, фото, відео, графіку, анімацію, звук) для найбільш ефективного впливу на того, хто навчається, який одночасно є і читачем, і слухачем, і глядачем [2, 15].

Мультимедіа-презентація характеризується тим, що вчитель замість дошки й крейди має потужний інструмент для представлення інформації в різній формі (текст, звук, графіка, анімація, відео та ін). Однією з найбільш вагомих можливостей мультимедіа-презентацій, що дозволяє реалізовувати освітні технології в початковій школі на принципово новому рівні, є організація віртуальних подорожей школярів [1, 91].

Натепер існує значна кількість електронних ресурсів, які дозволяють організувати віртуальні подорожі учням молодшого шкільного віку в межах уроку. Зокрема, Street-Side (сервіс Bing Maps) може запропонувати

учням не лише високоякісні 3-D панорами, але й інтеграцію із сервісом Twitter і Photosynth, які надають опис пам'яток, подій тощо [7, 179].

Широкого розповсюдження набула програма Google maps, за допомогою якої, наприклад, можна скористатися «банком» високоякісних зображень, візуалізувати ландшафт місцевості, унаочнити панораму з супутника, масштабувати зображення з рівня космосу до рівня вулиці, продивлятися різні архітектурні споруди в тривимірному режимі тощо [6, 375].

Навчальні відеофільми відтворюють ті чи інші процеси у вигляді реальних спеціальних зйомок (документальні фільми, або «живе» відео) чи тривимірної комп'ютерної графіки. Документальні відеофільми зарекомендували себе як найефективніший засіб для першого знайомства з предметом вивчення.

Найчастіше навчальні фільми використовують як частину більш широких проектів – мультимедійних навчальних систем, але їх також можуть створювати і як самостійний продукт. Основною перевагою відеофільмів є наочність інформації, яка є більш доступною для сприйняття, легше і швидше засвоюється.

Використання мультимедіа-тренажерів дає можливість учням початкових класів вправлятися у відпрацюванні різних способів навчальних дій. Учителі початкових класів мають змогу використовувати такі мультимедіа-тренажери, як «Дитячий тренажер грамотності», «Аліса вивчає українську мову», «Українська абетка», «Буквар Котигорошко», «Грамотійка та її друзі» та ін.

Важливо зазначити, що використання мультимедіа на уроках української мови в початкових класах сприяє індивідуалізації навчально-виховного процесу з урахуванням рівня підготовленості, здатностей, інтересів і потреб учнів; зміні характеру пізнавальної діяльності молодших школярів; стимулюванню прагнення учнів до постійного самовдосконалення та готовності до самостійного перенавчання; посиленню міждисциплінарних зв'язків у навчанні, комплексному вивченню явищ і подій; підвищенню гнучкості, мобільності навчального процесу, його постійному й динамічному відновленню.

Використання мультимедійних засобів є необхідною ланкою в роботі сучасного вчителя початкових класів тому. Мультимедіа на уроках української мови дозволяє урізноманітнювати форми подання інформації, навчальних завдань, індивідуалізувати процес навчання, розширює самостійність учнів, активізує їх навчальну роботу, посилює їх ролі як суб'єкта навчальної діяльності.

Можна стверджувати, що кожен із вказаних видів сприяє раціональній діяльності вчителя на кожному етапі навчального процесу. Для забезпечення ефективності використання мультимедійних засобів у навчанні, потрібно відзначити, що якість програмного забезпечення навчального курсу не єдина мета; монітор не може замінити дошку; традиційні методи й засоби навчання не можна ігнорувати; мультимедійними технологіями не варто зловживати.

У процесі підбору мультимедійних засобів учителю необхідно враховувати особливості конкретної навчальної дисципліни, передбачати специфіку відповідної науки, особливості методів дослідження, її закономірностей. Мультимедійні засоби навчання мають відповідати цілям і завданням уроку навчання й органічно вписуватися в навчальний процес.

Звичайно, не потрібно переоцінювати можливості мультимедійних засобів навчання. По-перше, ніщо не замінить живого спілкування вчителя з учнями. По-друге, є ціла низка недоліків у використанні мультимедійних засобів навчання, як-от: кожному учню необхідний доступ до мультимедійного комп'ютера; потрібне спеціальне обладнання для роботи програм (комплекс мультимедіа); системи мультимедіа – це насичене інформацією середовище, й для того, щоб експлуатувати їх у повному обсязі, потрібен добір значної кількості матеріалів; деяким учням важко сприймати інформацію з екрана.

Отже, впровадження та застосування мультимедійних засобів у навчальний процес початкової школи – важлива дидактична умова формування особистісних якостей учнів. Це дозволяє вчителю початкових класів отримати ефективний інструмент педагогічної праці. Перспективи подальших дослі-

джень полягають у вивченні питання про використання інтерактивних технологій на уроках української мови в початкових класах.

Список використаних джерел

1. Вовк С. В. Використання інформаційних технологій у процесі методичної підготовки майбутніх учителів біології [Електронний ресурс] / С. В. Вовк // Альянс наук: вчений – вченому: матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф., 15–16 берез. 2012 р.: у 6 т. – Дніпропетровськ : Біла К. О., 2012. – Т. 4: Педагогіка і психологія вищої школи. – С. 91–93. – Режим доступу: www.confcontact.com/2012_03_15/pe4_vovk.php
2. Гнатюк Д. Т. Інформаційні технології – перепуска до майбутнього: Інформаційні технології в школі / Д. Т. Гнатюк // Директор школи. – 2003. – № 47. – С. 15–16.
3. Дорошенко Ю. О. Особливості застосування комп'ютерно-інформаційних технологій навчання математики в початковій школі / Ю. О. Дорошенко, Н. П. Листопад // Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи : зб. наук. праць ; ред. кол.: Л. І. Даниленко (гол. ред.) та ін. – К. : Логос, 2000. – С. 184–189.
4. Енциклопедія освіти / гол. ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
5. Онишків З. Мультимедіа в початковій школі / Зіновій Онишків // Початкова школа. – 2012. – № 5. – С. 48–50.
6. Петухова Л. Теоретико-методичні засади формування інформатичних компетентностей майбутніх учителів початкових класів : дис. ... д-ра пед. наук:13.00.04 / Петухова Л. ; Херсон. держ. ун-т. – Херсон, 2009. – 564 с.
7. Ротаєнко П. А. Комп'ютерна мультимедія як засіб навчання / П. А. Ротаєнко, Н. І. Самойленко, Ю. О. Дорошенко // Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи: зб. наук. праць ; ред. кол.: Л. І. Даниленко (гол. ред.) та ін. – К. : Логос, 2000. – С. 175–180.
8. Співаковський О. В. Нові інформаційні технології і початкова освіта / О. В. Співаковський, М. С. Львов // Початкова школа. – 1997. – № 4. – С. 48–49.
9. Суховірський О. Психологічні передумови використання комп'ют. засобів і технологій в початковій школі / О. Суховірський // Проблеми почат. ланки освіти в контексті розвитку світової тенденції: матеріали міжнародн. наук.-практ. конф. – К. ; Хмельницький ; Івано-Франківськ, 2003. – С. 37–42.

S. LUTSIV
Drohobych

MULTIMEDIA LEARNING AS A FACTOR IN THE DEVELOPMENT OF COGNITIVE INTEREST YOUNGER STUDENTS AT LESSONS UKRAINIAN LANGUAGE

In the article the problem of the use of multimedia content in primary education. Found that important stage of primary education is the introduction of modern innovative technologies. The purpose of these technologies is to ensure the improvement of the educational process, accessibility and efficiency of primary education. It is shown that the use of virtual reality in primary school pedagogical process generates presence. It was found that different types of multimedia to simulate the conditions of training activities at the Ukrainian lessons in primary school, and implement them in various situational training exercises.

Key words: innovation, online resource, information technology, multimedia, educational process.

С. И. ЛУЦИВ
г. Дрогобыч

МУЛЬТИМЕДИЙНЫЕ СРЕДСТВА ОБУЧЕНИЯ КАК ФАКТОР РАЗВИТИЯ ПОЗНАВАТЕЛЬНОГО ИНТЕРЕСА МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ НА УРОКАХ УКРАИНСКОГО ЯЗЫКА

В статье освещена проблема использования мультимедиа в содержании начального образования. Установлено, что важным этапом развития начального образования является внедрение современных инновационных технологий. Цель этих технологий заключается в том, чтобы обеспечить совершенствование учебно-воспитательного процесса, доступность и эффективность начального образования. Доказывается, что использование виртуальной реальности в педагогическом процессе начальной школы порождает эффект присутствия. Установлено, что различные виды мультимедийных средств позволяют моделировать условия учебной деятельности на уроках украинского языка в начальных классах, реализовывать их в различных тренировочных упражнениях ситуативного характера.

Ключевые слова: инновация, интернет-ресурс, информационная технология, мультимедиа, учебно-воспитательный процесс.

Стаття надійшла до редколегії 19.10.2015